

Witboek

THERAPEUTISCH SAMENWERKEN
MET DIEREN IN DE ZORG

Zaak op Poten

Overzicht

- ▶ Introductie
- ▶ Het AAI werkveld
- ▶ Werkzame componenten
- ▶ Resultaten
- ▶ Samenwerking
- ▶ Opleidingsaanbod

Introductie

Margot Swart is lang werkzaam geweest als jeugd- en gezinsprofessional, voordat zij in 2010 besloot CoHond op te richten. Bij CoHond betrekken agogen hun honden op methodisch wijze bij de vraaggerichte begeleiding. In 10 jaar van creëren, innoveren, accrediteren en integreren heeft CoHond meerdere methodische begeleidingsvormen ontwikkeld, die nu als opleiding aangeboden worden aan professionals in de zorg, hulpverlening en het onderwijs.

Er zijn op dit moment meerdere zorgaanbieders die de meerwaarde van o.a. de dierondersteunde interventies van CoHond inzetten. Vanuit de reguliere GGZ is er echter over het algemeen nog weinig erkenning voor de bewezen effectiviteit van dierondersteunde interventies.

Zo is Zaak op Poten ontstaan, met de missie jonge professionals te ondersteunen bij het ondernemen, ontwikkelen en professionaliseren. Daarnaast wordt de visie van verbondenheid en samenwerking binnen het werkveld nagestreefd, bijvoorbeeld door het organiseren van een landelijk symposium, intervisies en een platform.

Dit witboek biedt informatie over de basisprincipes van het therapeutisch samenwerken met dieren.

Dit is
Margot

Het AAI werkveld

in het kort

“Een dierondersteunde interventie is een doelgerichte en gestructureerde interventie waarbij dieren bewust worden ingezet als ondersteuning op het gebied van gezondheid, onderwijs en persoonlijke dienstverlening, met als doel een positief therapeutisch effect op mensen te bewerkstelligen.”

- **International Association of Human Animal Interaction Organizations (IAHAIO)**

Animal Assisted Interventions (AAI) omvat: (AAI wordt Animal Assisted Services, AAS)

Treatment (AAT)

Lichamelijke problemen
Psychosociale problemen
Verschillende werkvelden

Coaching (AAC)

Doelgericht
Krachtgericht
Veel werkvormen

Education (AAE)

Gericht op schoolprestaties
Gevangenis programma's
Systemisch

Support Programs (AASP)

Zorgboerderijen
lees programma's
Ziekenhuishonden

De terminologie is niet vastgelegd, waardoor de titel **hulphond** voor verwarring kan zorgen. Er zijn verschillende soorten hulphonden die als functioneel huisdier gehouden worden, zoals de geleidehond, buddyhond, assistentiehond voor lichamelijk beperkten, signaalhond voor auditief beperkten, epilepsie- en diabetes honden en autisme hulphonden.

- **KNGF**

Dit witboek beperkt zich tot de werkvormen waarbij professionals een vertrouwde en gekeurde hond (willen) inzetten, om het **psychosociaal** welzijn en functioneren van de deelnemer te verbeteren.

Grondleggers

Dieren worden al eeuwen ingezet voor verschillende mentale problemen. Zo had Freud ook vaak zijn hond mee tijdens zijn sessies. Dr. Boris M. Levinson liet in 1961 per ongeluk zijn hond alleen met een kind met selectief mutisme en toen hij terug kwam vond hij het kind tegen de hond pratend. Daar begon de methodische inzet van dierondersteunde interventies.

Dr. Marie-José Enders-Slegers was tot 2022 professor Antrozoölogie aan de Open Universiteit. Ze is tevens oprichtster, voorzitter of bestuurslid van verschillende organisaties en het AAI-Kwaliteitsregister.

Toonaangevende organisaties binnen het vakgebied

ICOFA

Internationale Gemeenschap voor Antropologie

IVA

Instituut voor Antrozoölogie

IAHAIO

International Association of Human-Animal Interaction Organizations

AAI-ISAAT

International Society for Animal Assisted Therapy

ESAAT

European Society for Animal Assisted Therapy

Meerwaarde

Lino heeft problemen thuis en nu gaan zijn schoolprestaties achteruit. Hij praat minder open met de betrokken gezinswerker. Hij denkt niet dat het verschil zal maken of dat hij zich weer beter kan gaan voelen. Omdat Lino honden leuk vindt, betreft de gezinswerker CoHond bij de begeleiding.

Tijdens de begeleiding leert Lino de **basale lichaamstaal** van de hond en het effect van zijn eigen houding. Door de **veilige structuur** en **stapsgewijze prikkelopbouw** durft Lino steeds meer van zichzelf te laten zien. Door de **afgekaderde succeservaringen** groeit zijn **zelfvertrouwen** en de interactie met de hond geeft hem **zelfinzicht**. Hierdoor vindt Lino zijn **zelfredzaamheid** weer terug. Tijdens de eindevaluatie kan hij aangeven waar hij ondersteuning bij wil en waar hij verder behoefte aan heeft. Samen met de gezinswerker wordt er een plan gemaakt.

Lino was hulpverleningsmoe. In de begeleiding wordt niet de focus gelegd op het bespreken van problemen en mogelijke oplossingen, maar op actief bezig zijn en (onderbewust) een sterke basis neerzetten. Dit gecombineerd met de positieve effecten van de dierlijke interactie, creëert een omgeving van natuurlijke kracht en herstel.

Aandachtspunten

Dierenwelzijn

Professionals zijn bekend met het natuurlijke gedrag en de stress-signalen van het dier. Het dier moet fysiek en mentaal gezond zijn om ingezet te kunnen worden. Dieren kunnen ook overwerkt raken.

Systemische invloeden

De Ik-kracht van de deelnemer vergroten kan veel teweeg brengen, maar soms worden problemen door het systeem in stand gehouden. Dierondersteunde interventies kunnen ook systemisch worden ingezet, met extra deskundigheid en creativiteit.

En nog véél meer...

Werkzame componenten

Intrinsieke motivatie is de sterkste vorm van motivatie omdat het voornamelijk op onbewust en affectief (emotioneel) niveau bestaat. Het wordt gevormd door non-verbale stimuli zoals beelden, geluiden en geuren. Een kwispelende staart, aandachtig luisterende oren of het gevoel van een vacht tegen de huid maken op onbewust niveau gevoelens los die de motivatie voor een taak verhogen.

Succeservaringen creëren

Spiegelen van gedrag

Hormoonwerking

Transfer naar bewust gedrag

Succeservaringen

Succeservaringen opdoen is de kern van zelfvertrouwen opdoen. Wat een ervaring precies tot een succes maakt, is voor iedereen verschillend en afhankelijk van het doel. Voor professionals in het AAI werkveld is het van belang om de omstandigheden in zoverre te kunnen controleren, dat het gedrag van het dier voorspelbaar blijft. Op deze manier wordt ruis geminimaliseerd en kunnen de succeservaringen worden opgebouwd. In de opleiding 'Therapeutisch samenwerken met honden' oefenen professionals om successen uit allerlei situaties te halen en te laten integreren bij de deelnemer.

Spiegelen

- Onrustig
- Bewegelijk
- Afgeleid
- Instabiel

Een dier spiegelt vaak niet letterlijk het gedrag van een persoon. Ze reageren eerder op de energie die wij uitstralen en weerspiegelen onze eigen emoties aan ons terug in hun reactie. Dat kan op de duur zorgen voor een zogenoemde **selffulfilling prophecy**: Wat jij gelooft, straal je uit en de ander zal zich ernaar gaan gedragen, waardoor jouw overtuiging bevestigd wordt. Dit werkt echter ook andersom. De professional en de voorspelbaarheid van het dier spelen daarbij een cruciale rol.

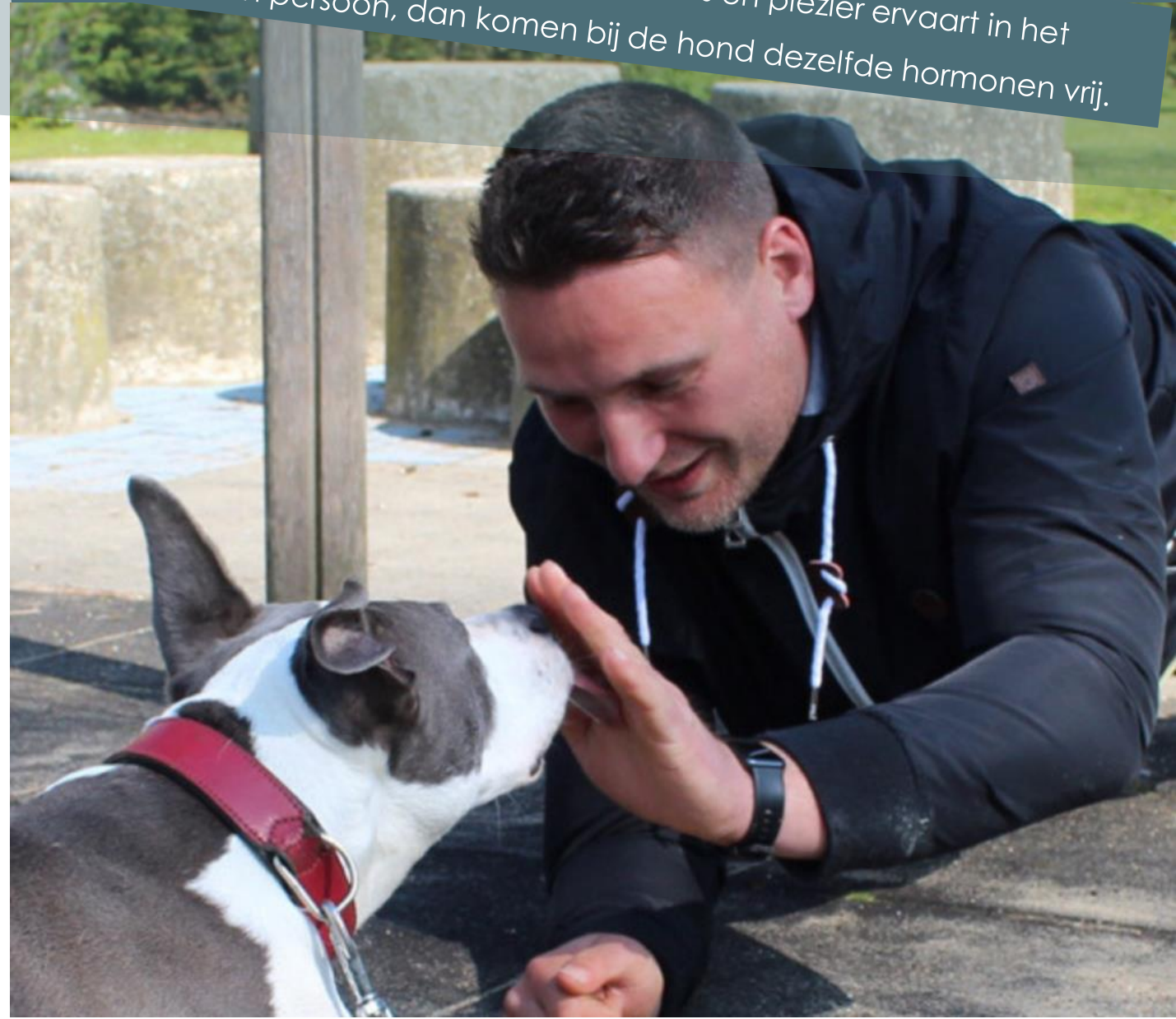

Hormoonwerking

Bij positieve interactie met honden komen er **gelukhormonen** vrij, genaamd serotonine en dopamine. Daarnaast daalt het **stresshormoon** Cortisol. Hierdoor voelen we ons zelfverzekerder, vrolijker en meer ontspannen. De interactie met dieren stimuleert ook Oxytocine, ook wel het **knuffelhormoon** genoemd omdat het een verzorgingsdrang in ons oproept.

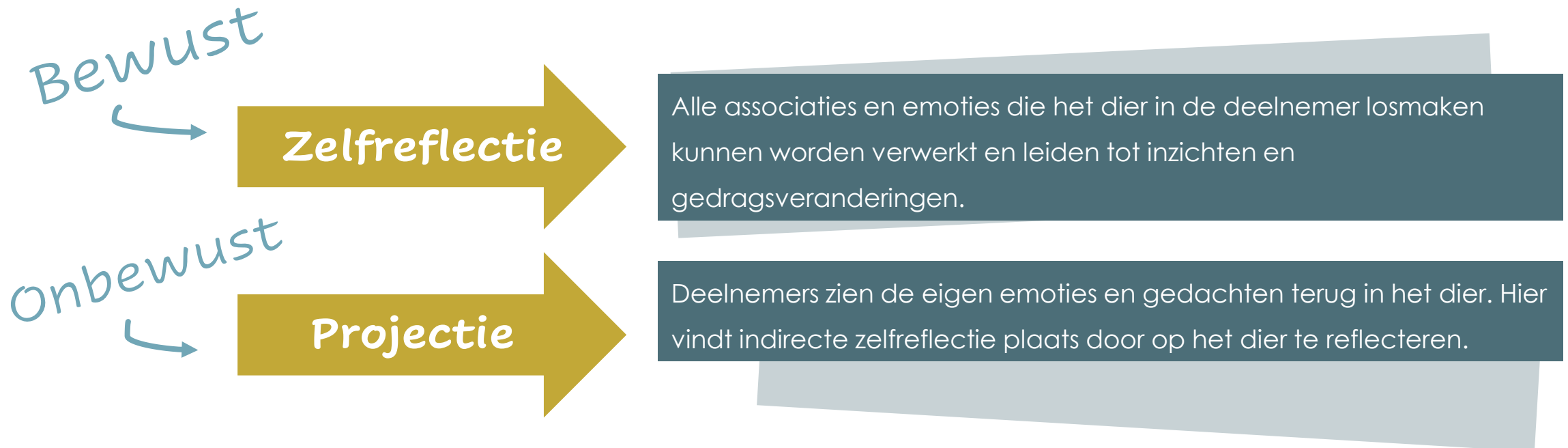
Tijdens het sporten gebeurt iets vergelijkbaars met de hormoonafgifte. Het combineren van sportoefeningen met spel- en gehoorzaamheid oefeningen voor de hond opent een wereld aan begeleidingsvormen waarin verschillende dagelijkse problematieken, systemische inzichten en methodische interventies geïntegreerd worden.

Wanneer de hond fysiek en mentaal gezond is en plezier ervaart in het werken met een persoon, dan komen bij de hond dezelfde hormonen vrij.

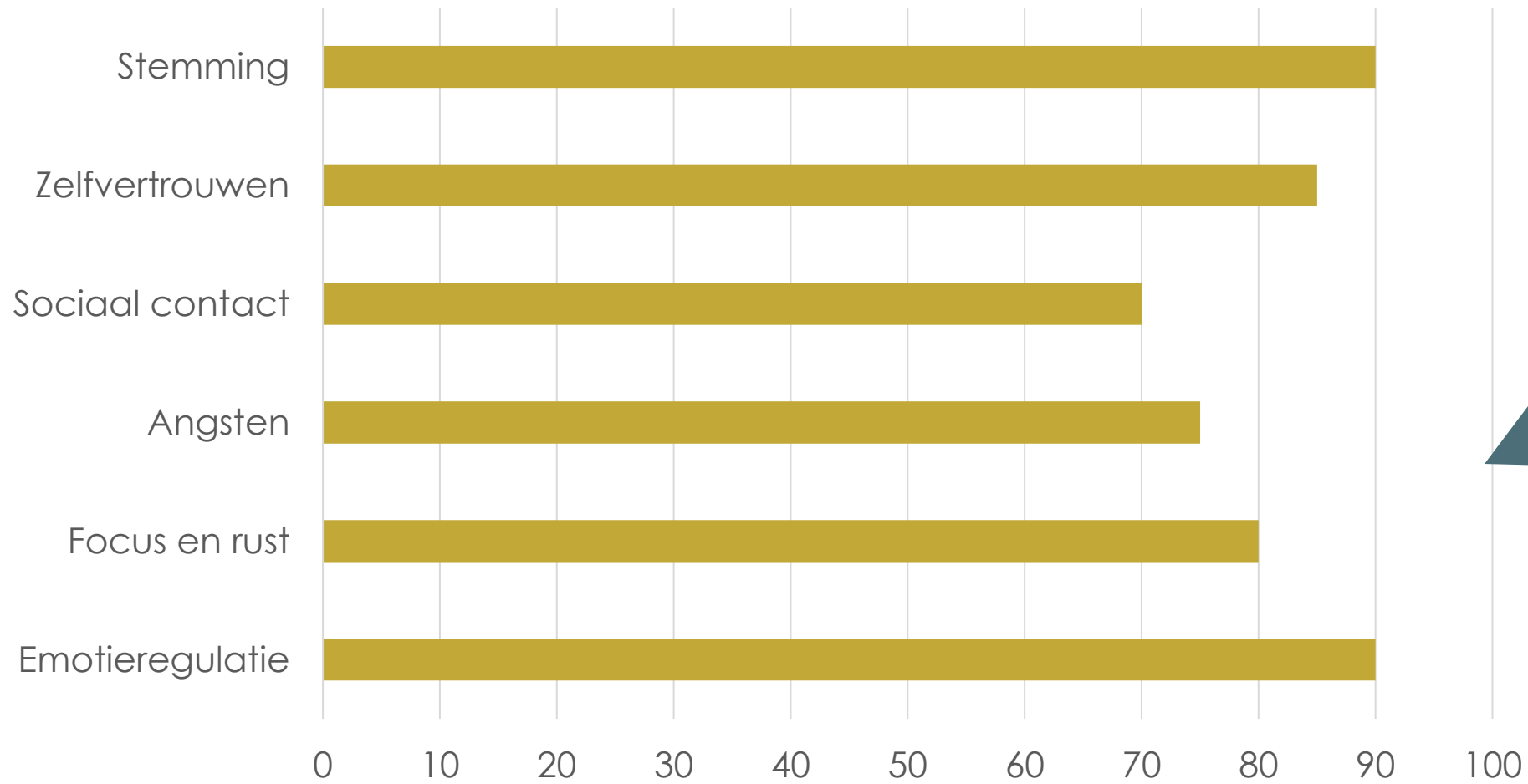

Transfer naar bewust gedrag

Door de veranderende motivatie en hormoonwerking is de deelnemer voor een groot deel op **onderbewust** niveau aan het werk. Dit uit zich in **onbewuste** gedragsveranderingen. De hond spiegelt het gedrag van de deelnemer en de trainer legt het verband tussen het gedrag van de hond en het gedrag van de deelnemer uit. In de transfer van de training naar het dagelijks leven leert de deelnemer, door te oefenen in verschillende contextuele situaties, de onbewuste gedragsveranderingen **bewust** in te zetten.

Resultaten

■ % deelnemers met verbetering op het gebied

Evaluatie van
CoHond
onder 38
deelnemers
2021

Samenwerking

In 1999 werd berekend dat Australië 988 miljoen (2,7%) kon besparen aan lichamelijke en geestelijke gezondheidszorg als meer mensen huisdieren nemen. In 2007 berekende dezelfde onderzoeker in Duitsland met welk bedrag de gezondheidszorg zou stijgen als huisdieren zouden worden uitgebannen: 5.59 miljard euro.

Kosten zorgbegeleiding

Jaarlijks > € 50.000 per persoon

Meer controle en initiatief
Eigen verantwoordelijkheid
Netwerk opbouwen
Basisvertrouwen

Kosten per strafbaar feit

€ 10.000 + emotionele kosten

Empathie
Gevolgen inzien
Beter contact met justitie
Minder agressie

Kosten WAJONG jongeren

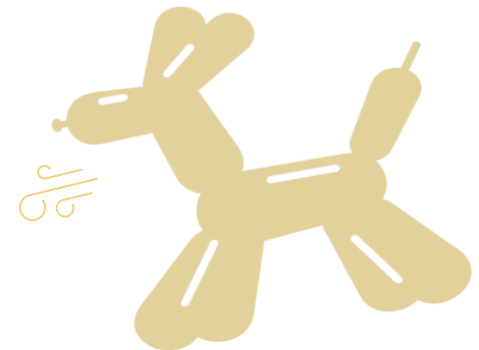
Jaarlijks > € 20.000 per persoon

Scholing starten
Rehabilitatie naar arbeidsmarkt
Meer motivatie en zelfvertrouwen
Betere prestaties

Dierondersteunde interventies kunnen worden vergoed door:

- **Persoonsgebonden budget (PGB)**
Voor chronisch hulpbehoevenden
- **Jeugdwet**
zorginkoop per gemeente
- **Contract met zorgaanbieder**
Zorginstelling of reïntegratiebedrijf
- **Subsidie**

Samenwerken met de reguliere GGZ

Goed samenwerken is belangrijk, zowel de samenwerking tussen mens en dier tijdens de interventies als de samenwerking tussen professionals binnen het AAI werkveld. Veel zelfstandigen en jonge bedrijven lopen tegen dezelfde problemen én kansen aan. Voor de professionalisering van het werkveld is het van belang dat professionals verbinden maken met elkaar, ervaringen delen en nieuwe kennis opdoen. Door samen te werken groeit de professionaliteit binnen het werkveld, kunnen we de resultaten van het werk beter inzichtelijk maken. Daarmee vergroten we de mogelijkheid om ook binnen de reguliere zorgvormen dierondersteunde interventies te integreren.

**SKJ of BIG registratie →
Jeugdwet & jeugdzorg**

Word lid van de Zaak op Poten Community voor:

- Ontwikkelingen in het AAI werkveld
- Educatieve evenementen
- Advies voor starters in het werkveld
- Theoretische en praktische cursussen
- Intervisie